

. 8 сынып химия курсында «бейне жазбаларды» пайдалану арқылы «сөйлеу/speaking» дағдысын қалыптастыру

Оқу үрдісінде заманауи технологияларды, оның ішінде «бейне» сияқты техникалық құралдарды қолдану арқылы пәндік және тілдік мақсатқа жету оңайырақ болады. Әсіресе, пәнмен ағылшын тілін кіріктіруде қиындық тудыратын дағдылардың бірі «сөйлеу/speaking». Мектептердің техникалық жабдықтармен жеткілікті түрде жабдықталса да, мұғалімдер «бейне» көрсетілімдерді сабақта жиі қолданбайды. Ең алдымен қазіргі заманғы дайын жинақтарын қамтуы керек, себебі мұғалімнің өзі «бейне» жазбалар дайындауға уақыты жеткіліксіз. Бейнені сабақта қолданудың қажеті жоқ деп ойлайтын мұғалімдердің ойынша, ол сабақтың уақытын ысырап етеді. Алайда, біз видеоматериалдарды оқушылардың сабаққа белсенділігін арттыратын және өз ойын білдіруге, көрген-білгендері туралы өз пікірін жеткізуге деген құштарлығын тудыратын құралдардың бірі ретінде қарастырамыз.

Бейнематериалдардың бірнеше түрлері бар,
Шынайы (түпнұсқа) бейне:

- Көркем фильмдер,
- Мультфильмдер,
- Деректі фильмдер,
- Жаңалықтар,
- Сұхбаттар,
- Шоулар,
- Жарнама
- Шынайы
- Қызықты т.б.

Химия сабағында ағылшын тілімен кіріктіру кезінде әр түрлі типтегі бейне материалдарды қолданудың мүмкін нұсқаларын қарастырайық. Бейнелерді келесі топтарға бөлуге болады:

- сахналандырылған оқу роликтері;
- музыкалық және жарнамалық бейнематериалдар;
- толықметражды көркем және телехикаялар;
- DVD-де толықметражды көркем фильмдерге ілеспе қосымша материалдар, оның ішінде жарнамалық трейлерлер;
- әр түрлі спектакльдердің бейнежазбалары
- тілдің жеке аспектілерін зерттеуге арналған бейнебағдарламалар [17], [5], [3].

Сөйлеуді үйретуде бейне материалдарды қолданудың артықшылығы мен ерекшеліктері.

Қарапайым факт: егер білім алушы практика жасамаса, ол ешқашан пәнді де ағылшын тілін де үйренуі қиын. Оқушы ағылшын тілінде сөйлейтіндердің қалай сөйлейтінін тыңдауы керек, және оларды түсінуді үйрену керек. Білім алушылар белгілі бір лингвистикалық конструкцияларды тек өзінің тәжірибесіне сүйене отырып қолдана алады. «Бейне» жазбаларды көру, тыңдау арқылы оның сөздік қоры молайтылады.

Төменде тілді түсінуге ықпал ететін факторлар келтірілген:

Визуалды қолдау дәрежесі - бұл оны түсінуге көмектесетін элемент. Шетел тілін үйрену үдерісінде бейнені қолдану арқылы визуалды қолдау деңгейі жоғары көріністерді таңдау өте маңызды. Бейнефильмдегі көрнекі қолдау дәрежесін немесе одан алынған үзінділерді тексеру үшін, оны қаншалықты анық түсіну үшін сюжет тікелей бейне тізбегінен екенін түсіну үшін оны алдымен дыбысы өшірілген күйде қарау керек.

Суреттің анықтығы және дыбысы жақсы болу керектігі - таза дыбыс критерийіне және суреттің анықтылығы білім алушыларға қызуғышылығын және білімді анықтығырақ қабылдауға көмек береді. Мысалы, егер лингвистикалық материал ұсынылса, оны студенттерге, мысалы, белгілі бір идиоманы естіген кезде де қолын көтеретін етіп, видео материалда берілген сөздік қордың, сөз тіркестерінің, бірақ фразеологизмдердің тізімін беруге болады. Ол үшін, бірақ тапсырманы, әлі де дыбыс сапасы жақсы бейнежазбаны таңдау керек. Қандай тапсырма берілуіне қарамастан, бұл басқа дыбыстың бейнесінің сапасы, сонымен қатар, әлі күнге дейін қаралған материалды ойдағыдай түсінудің кепілі болып табылады.

Тілдік деңгей.

Видеобағдарламада тілдің қиындық деңгейі де сабаққа материал таңдауда маңызды фактор болып табылады, ол ең аз, бірақ оқушылардың деңгейіне өте қиын тілді қамтитын бейнелерді қолданудың тағы екі әдісі бар. Біріншіден, бағдарламаны түгелдей көрсетудің қажеті жоқ; Әрқашан жеке көріністер болады, оларды әлі де тәуелсіз пайдалануға болады. Екіншіден, әлі де күрделі сюжетті қарастырғаннан кейін, студенттерге оңай тапсырма беруге болады. Осылайша, бейнені таңдау студенттердің тілдік деңгейімен ғана емес, сонымен бірге ұсынылған бейнероликтің мақсаттарымен де анықталады.

Қызығушылықтар.

Оқушылардың талғамы әр түрлі: кейбіреулерге қызықты, бірақ басқалары қызықсыз болып көрінуі мүмкін. Адамдар арасындағы қатынастарға немесе салыстырмалы түрде әмбебап проблемаларға немесе тақырыптарға негізделген фильмдер үлкен жетістікке ие. Жаңалықтар мен деректі бағдарламалар сәтті болуы мүмкін, бірақ студенттердің көпшілігі қазіргі оқиғаларға белгілі дәрежеде қызығушылық танытады.

Видеоматериалдармен жұмысты ұйымдастыру.

Мұғалімге бейне материалмен жақсы жұмыс істеу үшін қажет тізімдер:

- «бейне» жазбаны жақсы біледі (мазмұны, ұзақтығы, тәртібі, т.б.)
- Жазбаны әрқашан тексеріп көру керек.
- Ойнатқышты алдын-ала тексеріп алыңыз: ойнатқыштың өзін, басқа арнаны, параметрлерді.
- Әрдайым оралумен жұмыс істеуге тырысыңыз.
- Ойнату параметрлерін әлі де түсінгеніңізге сенімді болыңыз. • сыныптың әр қырынан дыбыс деңгейін, басқа тонды және көрнекілікті тексеріңіз
- Сабақ жоспарын ойластырыңыз
- Бейнежазбамен жұмыс кезінде қосымша материалды қолданыңыз (бірақ суреттер, үлестірмелер) студенттер бейнетаспаны көріп отырған кезде басқа ештеңе айтпаңыз. , сыныпта толық үнсіздікті қамтамасыз етіңіз.
- Жазбаны ұзақ уақыт ойнатпаңыз.

Химия пәнін CLIL технологиясымен өткізу кезінде бейнематериалдарды практикада қолдану.

Қазіргі әлем жағдайына назар салатын болсақ, білім берудің онлайн және оффлайн түріне де дайын болу керекпіз. Қашықтан оқыту кезінде, курста білім алушы әрекетінің тиянақты және дәл жоспарлануын, ұйымдастырылуын, оқыту мақсаты мен міндетінің айқын қойылуын, сол сияқты студент пен оқытушының арасындағы интербелсенділікті қамтамасыз ететін қажетті оқу материалдарының жедел жеткізілуін, кері байланыс болуын талап ете отырып, желіде топтық оқытуға жағдай туғызуымыз қажет. Біздің зерттеу жұмысымыздың негізгі мақсаты химиялық курс сабақтарын видеоқатарлар арқылы және компьютерлік бағдарламаларды пайдаланып анимациялық көрсету арқылы оқушылардың пәнге қызығушылығын арттырып, әрі пәндік және тілдік мақсатқа қол

жеткізу. Себебі жоғарыда келтірілген әдеби шолуда көптеген зерттеушілердің анықтауы бойынша, қазіргі заманғы ғаламтордың дамуымен жоғары әсерлі өткізуге мүмкіндіктерге жетуге болады деп есептейді. Мысалы, практика 2021 оқу жылында Қызылорда қаласындағы мектеп-лицейдің 8 «Б» және 8 «Г» сыныбында өтті. Бұл тәжірибенің мақсаттарының бірі білім алушыларға химия пәнін ағылшын тілінде «бейне» жазба арқылы мына мақсаттарға қол жеткізу:

1. Сөйлеу дағдыларын дамытуға бағытталған бейне материалдарды және оларға арналған жаттығуларды таңдау.
2. Оқытудың осы кезеңінде студенттердің ағылшын тілін жетік меңгеру деңгейіне арналған іс-әрекеттерді бейімдеу.
3. Оқушылардың шығармашылығын дамыту
4. Студенттердің ойлау қабілетін, есте сақтау қабілетін, зейінін дамыту, шынайы бейнематериалдармен жұмыс жасау кезінде ой-өрісін кеңейту.

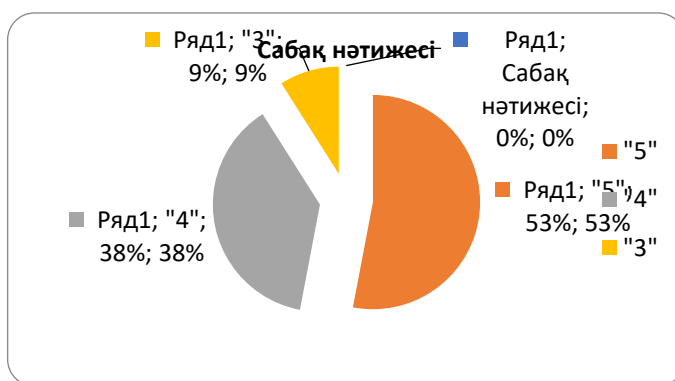
8-сынып оқушыларының сөйлеу дағдыларын дамыту үшін бейнематериалдарды қолдану нәтижелерін талдау

Сабақта (онлайн және оффлайн) материалды түсіндіруі барысында YouTube каналындағы дайын «Extraclass», «Free Animated Education», «Hero Khan», «Умное обучение» сайттарын пайдаланылды. Бұл сайттарда химия пәнін ағылшын тілінде түсінікті әрі қызықты берілген. Эксперимент ретінде екі нұсқада әзірленген 8 сыныпта бір тақырып бойынша сабақтар өткізілді: біреуінде - акт қолданумен, екіншісінде оқытудың дәстүрлі әдістері қолданылды.

Мысалы, Сабақ тақырыбы «Oxides». Сабақтың жана мағұлматты игеру кезеңінде оқушыларға «бейне» жазбаны көрсетілді. Онда «оттегі» элементі басқа қандай элементтермен қосыла алатынын қысқы анимационды форматта жасалған, түсінікті. Үй тапсырмасы ретінде оқушылар «Химия тұрмыста» тақырыбында «бейне» жазба түсіру керек. Әбутәліп Құдайберген KineMaster тіркемесінде «Заттардың құрамы» тақырыбында CLIL технологиясында «бейне» жазба 00:45 мин созылымындағы түсірілген. Сардар Ақжүніс InShot тіркемесінде «Air» тақырыбында «бейне» жазба түсірді. Дәуітбай Дәулет Tic-Tok тіркемесінде «Химия үйде» тақырыбында «бейне» түсірген.

Сыныптың жеке ерекшеліктерін ескере отырып, оқу процесінде ғаламтордың мүмкіндіктері мен сандық білім беру ресурстарының басқа да түрлерін пайдалану оқу процесін белсендіріп қана қоймай, оның нәтижелілігін арттыруға мүмкіндік берді. Мұның дәлелі "сабақ нәтижелері" диаграммасы болып табылады, оның ішінде сабақ үшін теріс баға жоқ, ал оқушыларда "3" бағасының пайызы өте аз.

Кез келген еңбектің, әсіресе ақыл – ойдың нәтижесі көңіл-күйге, психологиялық климатқа байланысты-жаман жағдайда шаршау тезірек басталады. Сондықтан сабақта қолайлы психологиялық ауа-райы, табыс жағдайын жасау, жұмыстың әр түрлі формалары мен әдістерін пайдалану маңызды болды. Сабақта қолайлы психологиялық ауа-райын, табыс жағдайын жасау, жұмыстың әр түрлі формалары мен әдістерін пайдалану маңызды болды.

Сурет 8

– Сабақ нәтижелері

Осылайша, химия сабақтарында **бейнематериалдарды** қолдану ағылшын тілінде химияны түсінуге, жаңа материалды қабылдауды күшейтеді, оны меңгеруді және есте сақтауды жеңілдетеді, білім алушының бірнеше ақпараттық арналарына әсер етеді, химияға танымдық қызығушылықты арттыруға, оқуға деген ынта мен іскерлікті дамытуға ықпал етеді, оқытуда жеке көзқарасты жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

2.1. 8 сынып химия курсында «бейне жазбаларды» пайдалану арқылы «сөйлеу/speaking» дағдысын қалыптастыруда жүзеге асырылған сабақ жоспары

Бекітемін:

Approve:

Педагогтің аты-жөні:

Teacher's name:

Сыздыкова Айгерім Салютханқызы

Syzdykova Aigerim Salyutkhanovna

Күні:

Date:

Қатысушылар саны:

Number of participants:

Сыныбы: 8

Grade: 8

Қатыспағандар саны:

Number of absentees:

Сабақтың тақырыбы:

Lesson topic:

Материя

Matter

Сабақтың мақсаты:

The purpose of the lesson:

- Жаңа сабақтың термин сөздерін пайдалану
- Шет тілінің негізгі төрт дағдыларын қалыптастырады. «listening/тыңдалым», «writing/жазу» қалыптастырады.
- Can use the term words of the new lesson
- Forms four basic foreign language skills

Сабақтың барысы

Lesson progress

Lesson planed	Педагогтің іс-әрекеті Teacher action	Оқушының іс-әрекеті Student action	
The beginning of the lesson Arousing interest 5 мин 5 min	Good morning students 1.Қызығушылығын ояту Curiosity 2. Жаңа термин сөздермен танысу Introduction to new term words	Greet	
		Видео көру	
		Watch the video	
		<i>luster</i>	Жылтырлық
		<i>hardness</i>	Қаттылық
		<i>flexibility</i>	Икемділік
		<i>color</i>	Түс
		<i>density</i>	Тығыздық
		<i>mass</i>	Масса
		<i>volume</i>	Көлем
		<i>Elasticity</i>	Серпімділік
		<i>texture</i>	Құрылым
<i>solubility</i>	Ерігіштік		
<i>light transmission</i>	Жарық өткізгіштік		
<i>conductivity</i>	Өткізгіштік		
<i>brittleness</i>	Сынығыштық		

Introduction to a new lesson

1 мин

1 min

3 мин

3 min

6 мин

6 min

15 мин

15 min

3. Сипатталғандай заттың қасиетін анықтаңыз. Тізімнен таңдаңыз, жазыңыз: Identify the property of matter as described. Choose from the list:

<i>luster</i>	<i>Elasticity</i>
<i>hardness</i>	<i>texture</i>
<i>flexibility</i>	<i>solubility</i>
<i>color</i>	<i>light transmission</i>
<i>density</i>	<i>conductivity</i>
<i>mass</i>	<i>brittleness</i>
<i>volume</i>	

«writing/жазылым»

4. Аудио жазбаны тыңдап, тапсырма орындау.

«listening/тыңдалым»,

Chlorine gas is **yellow- green**.

Iron will always **sink in water**.

A paper clip can be **bent**.

A rock is **29 kilograms**.

No mineral **can scratch** a diamond.

When polished, metals are **very smooth**.

One kilogram of cotton **takes up** less than one kilogram of sugar.

Salt easily **dissolves in water**.

Copper is a good material to make **cooking pots**.

The glass bottle is **transparent**.

Plastic is very **smooth** to touch.

An egg **breaks into pieces** when dropped.

A rubber band can be **stretched** into a different original shape.

		ERM TRANSLATION	DEFINITION
			The ability to dissolve in water Суда немесе кез-келген еріткіш Суда немесе кез-келген еріткіш
			The ability to allow light to pass through Жарық беру мүмкіндігі.
			How an object feels Нысан қалай сезінеді
			How much space a substance occupies Зат қанша орын алады
			The color a substance looks like Зат сияқты көрінетін түс
			How much stuff there is in a substance (how heavy an object is) Затта қанша зат бар (зат қанша салмақты)
			How tightly packed the molecules are Заттағы молекулалар қанша тығыз
			The ability to bend without breaking Майысуға қабілетті емес
			The ability to reflect light. Shiny Жарықты шағылыстыру мүмкіндігі.
			Resistance to being scratched Басқа материалмен сызаттарға төзімділік
			Easily breaks into pieces. Fragile Ол оңай бөлінеді. Нәзік.
			The ability to let heat and electricity pass through Ол арқылы жылу мен электр өткізуге мүмкіндігі.
			The ability to be stretched without breaking original size and shape. Үзілместен созылу, бастапқы пішініне оралу мүмкіндігі.